

A Raukea e Paulus i Here Lakea ne Titus A Nita Vakalohoka

E Paulus a apostolo i herea a raukea iea lakea ne Titus. I here palupu turana raukea i here mugea lakea ne Timoti.

I here na pida e 30 o e 35 muri ne Isu i mate.

Muga ne Paulus i herea ra raukea iea lakea ne Titus, e Paulus rua e Titus ru made palupu na bodu e Krit.

Ra raukea i here mugea lakea ne Timoti ru palupu. A maki i uka ma i palupu ra nitubu, a nilobona raukea. A raukea nga, turana ruana raukea i here muria e Paulus lakea ne Timoti, to ta na leho ni matakari e huriki a tara ne Kristo. Ra i maea ni gale ra raukea nga, “A Raukea ni Tuhori a Tara ne Kristo.”

Na parava e Paulus i pea e Krit, i takia e Titus ge made, ge matakari e huriki ri luhoi tora karaba. I taki tabua ge vulaki e huriki a matakari na tara ne Kristo na maka tanga lobo. Na nitubuna raukea, e Paulus i vakalohoka e Titus vona ra hini nga (1:5). Muri i takia e Titus ge pugaia o Nikopolis iea o Gris. E Paulus i takia e Titus ta a bakovi nga ala rua, e Atemas, e Tasisus, tara ne rua ge bole a murina na tahuna i pea e Krit.

E Paulus i Vakatubu ni Here

1-4 *Iau, e Paulus, a herea a raukea iea i lakene vomu, o Titus. Iau a vora na Vure, a apostolo ne Isu Kristo. I rudu iau ga vakatora a niluhoi ne huriki a bakovi a ngatavine a Vure i vulaki ria. A tuveve ne ria a nita muholi, ri gi laho na naronā Vure. Lakea bara ri pasimata ni bole a nimahuri vakaroro. Ra nimahuri vakaroro iea, a Vure i ta muholi vona hosi si gi boleā. A Vure i uka ma ia a viri ni tatami. A Vure, ra viri i korimule hita, i puka talea a nita muholi iea na parava i vulakia. Muri i ru na limagu, i vakuku iau ga vakalongo ne huriki. Titus, o manga e tugu muholi, a vuhuna o luhoi torea e Isu i manga iau a luhoi torea. A Vure, e Tamane hita, turane Isu Kristo, a bakovi i korimule hita, ru gu rata kamumu ioe, ru gu habi a nivalemu vomu.

A Matakari na Lotu

⁵ Iau a taparaki ioe iene na bodu e Krit, a vuhuna a ngaru ioe go vakalobo ranga leho i uka ma a rata ma. A ngaru go vulaki e huriki a bakovi ri gi matakari a lotu na tanga takutaku. I manga a hini a taki ioe vona hosi, ⁶ *a matakari na lotu ge muri mai kunana a naro kamumu, bara ni kerī ni padi virihia na naro hale. Ri gi tahoka e girihine ria i taku kunana. E tune ria ri gi luhoi torea e Kristo, ri gi ramai a naro kamumu, nahea ni gi padi virihi ria ni longotaro a ngava, ni laho viliha na ningaru hale na kakaine ria. ⁷ O bole kunana e huriki a bakovi kamumu, a vuhuna o lohoka vona, a matakari na lotu i matakari e huriki a tara na Vure. Ge muri mai kunana a naro kamumu,

* **1:1-4:** Rom 1:7; 2Ko 8:23; Gal 2:3 * **1:6:** 1Tim 3:2-7; 2Tim 2:24-26

bara ni keri ni padi virihia na naro hale. Nahea ge tagege. Nahea ge hinihate. Nahea ge ia a bakovi ni ninu. Nahea ge ia a bakovi ni vaubi. Nahea ge ngaru hateka a mahala. ⁸ Ge matakari kamumu e huriki a mosi vona. Ge ngaru kunana a naro kamumu. Nahea ge rata tavula a maki. Ge ramai a niluhoi kamumu. Ge malamala, ge kiripiripi na matana Vure. Ge matakari kamumu a ningaru hale na kakaina. ⁹ Ge loho tata tora vona a vinara muholi, ra mete tovo e huriki vona. I mavonga, bara i kara ni vakatora a niluhoi ne huriki na ngava muholi. Bara i kara ni vakasiri ria, i varoru navai a niluhoi ne ria, re huriki ri tovo a ngava i vaperesi na ngava muholi.

¹⁰ *O vulaki e huriki a bakovi kamumu, a vuhuna i kupo e huriki iene ri longotaro a ngava. Ri ta tavulavula, ri tami lae e huriki. I kupo hateka ne ria a Iuda, ri ta tora hateka ni pala a kulina viri. ¹¹ *O ta pupukari ria nahea ri gi ta, a vuhuna a ngava taminga ne ria i ratapile pali a niluhoi ne huriki a kabu ranga. Ri ngaru ni bole kunana a moni ne huriki. ¹² Hosi a propet tara ne huriki a Krit i ta maea, “E huriki a Krit a bakovi na taminga. Ria a bakovi hale hateka ri manga a livoa. Ri rakoli kunana. A maki ri paki vona ni kani.” ¹³ *A ngava iea i muholi, lakea a ngaru go tahate ria, ri gi pesi tora ni luhoi torea a Vure. ¹⁴ *Nahea ri gi longo mai a nuverei tavula ne huriki a Iuda. Nahea ri gi longototo e huriki ri marikoi na ngava muholi.

* **1:10:** 1Tim 4:7 * **1:11:** 2Tim 3:5-6; 1Pe 5:2 * **1:13:** 2Tim 4:2 * **1:14:** 1Tim 4:7

¹⁵ A maki lobo i kamumu na matane huriki a bakovi kiripiripi. Pali e huriki a bakovi hale, i uka ma ri luhoi e Kristo, a maki lobo i hale na matane ria. A niluhoi ne ria i hale, i uka ma ri lohoka vona a ra maki i kamumu, a ra maki i hale.

¹⁶ *Re huriki nga ri taki ta ri lohoka na Vure. Pali a narone ria i vakasiri hita, i uka ma ri lohoka na Vure. I uka ma ri longototoa a Vure, i uka ma i kara ria ri gi ratea tara maki kamumu. Re huriki nga, a huluvonga.

2

A Vinara na Gare

¹ Pali ioe, o vara e huriki na ngava muholi.

² O taki e huriki a gare bakovi nahea ri gi ramai a ningaru tavulavula ne ria. A narone ria ge kamumu, lakea e huriki ri gi togo ria. Nahea ri gi rata tavulavula a maki. Ri gi ramai a niluhoi kamumu. Ri gi luhoi tora hatekea a Vure, ri gi ngaru hateka e huriki, ri gi hatenono, ri gi kaloho a nimadihi.

³ *I mavonga kunana, o taki e huriki a gare ngatavine. A nimade ne ria ge vakasiri ria ri togoa a Vure. Nahea ri gi padimomo. Nahea ge vakavora ria a naru vagole. Ri gi vakasiri a naro kamumu. ⁴ I mavonga, e huriki a gare ngatavine bara ri tovo e huriki a ngatavine karaba na maka vinara nga: Ri gi ngaru e girihine ria, e tune ria.

⁵ *Nahea ri gi rata tavulavula a maki. Ri gi ramai a niluhoi kamumu. Ri gi kiripiripi na matana Vure. Ri gi lohoka vona a naro ni matakari kamumu a

* **1:16:** 1Ion 1:6; 2:4 * **2:3:** 1Tim 3:11 * **2:5:** Epe 5:22

ruma ne ria. Ri gi rata kamumu e girihine ria, ri gi longototo ria. Na tahuna ri rata a naro nga, i uka tara viri ge ta hale vona a nitana Vure.

A Vinara na Bakovi Karaba

⁶ I mavonga kunana o taki e huriki a bakovi karaba nahea ri gi rata tavulavula a maki. Ri gi ramai a niluhoi kamumu. ⁷ *Na maki lobo o rata, o vakasiri a naro kamumu kunana, ri gi matai ri gi ramai. Na tahuna o tovo ria, naha ni tami ria, o tovo kamumu ria, ri gi togo ioe. ⁸ *Na tahuna o tovo e huriki o ta kavakava kunana, lakea i uka tara viri ge hehe. Ioe bara o rata mavonga, e huriki a pile vomu bara ri maruhu, a vuhuna bara ri keri ni ta hale ne hita.

A Vinara na Vorakato

⁹ *O tovo e huriki a vorakato ri gi longototo e huriki a matakari ne ria. Ri gi rata kamumu a leho ne ria, lakea a matakari ne ria ri gi vivi ne ria. Nahea ri gi vahehe turana matakari ne ria. ¹⁰ Nahea ri gi panaho. Ri gi vakasiri a naro kamumu ni gi matakilala, ria e huriki a viri kamumu. Na tahuna ri rata a maka naro nga, e huriki bara ri ngaru a nitana Vure, ra viri i korimule hita.

Si Gi Pasimata Vona a Parava ne Kristo

¹¹ A ta maea, a vuhuna a Vure i vakasiri pali a naro kamumu vona, i ngaru ni korimule e huriki. ¹² *A naro kamumu na Vure i tovo hita i uka ma si gi longotaroa a Vure, si gi lohople a ningaru hale na malala. Ngane si made koea na malala,

* **2:7:** 1Tim 4:12 * **2:8:** 1Pe 2:15 * **2:9:** 1Tim 6:1 * **2:12:** 1Ion 2:16

nahea si gi rata tavula a maki. Si gi ramai a niluhoi kamumu. Si gi ramai a naro kiripiripi na Vure. ¹³ Si gi pasimata vona a parava ge valai, na tahuna e Isu Kristo a Vure Tuhaka ne hita, ra viri i korimule hita, ge vakasiri a nipara dagi vona. ¹⁴ *Na ningaru vona i mate, ge vakamatukapaga hita na naro hale lobo, ge vahilolo hita si gi kabakaba, ge bole hita, si gi leho tora ni rata a naro kamumu.

¹⁵ *O tovo polo a ngava nga. O vakarike a hatene huriki ri gi muri mai. O tahate e huriki ri longotaro a ngava. A Vure i habia vomu a leho iea. Naha ni mata taro ria ri gi biu ioe.

3

Si Gi Rata a Naro Kamumu

¹ *O vakalohoka e huriki iene ri gi longototo kamumu e huriki a hariki, a bakovi dagi. Ri gi rata vakaroro a naro kamumu. ² Nahea ri gi padi kidu. Ri gi made na nivalemu. Ri gi luhoi muga a ningaru ne huriki ranga. Nahea ri gi rata polomugamuga.

³ *O lohoka vona, hosi tarua tu manga a viri i manga. Tu longotaro a ngava. Tu longo mai a ngava taminga, tu vora na ningaru legelege na malala, ra tu ngaru ni rata. Hosi tu laho na naro hale. Tu rata a naro ni masigoro. E huriki ri tepu tarua; tarua ranga tu tepu ria. ⁴ Pali a Vure, ra viri i korimule hita, i vakasiri hita i ngaru

* **2:14:** Nim 19:5; Vin 7:6; Ese 37:23; Gal 1:4; 1Pe 2:9 * **2:15:**
 1Tim 4:12 * **3:1:** Rom 13:1-7; 1Pe 2:13-14 * **3:3:** 1Ko 6:9-11;
 Epe 2:1-2; 5:8

hateka e huriki, i rata kamumu hita, ⁵ *lakea i korimule hita. I uka ma i hita a bakovi kamumu, a Vure i korimule hita. I uka. I korimule tavula hita, a vuhuna i dodo hita. I korimule hita na Hanu Kiripiripi, ra viri i vahilolo hita, i habi ne hita a nimahuri karaba, a naro karaba. ⁶ *A Vure i hatebalala, i rudua e Isu Kristo, ra viri i korimule hita, ge habia ne hita a Hanu Kiripiripi. ⁷ I rata mavonga si gi pasimata ni bole a nimahuri vakaroro, a vuhuna i rata kamumu hita, i rata hita si malamala na matana. ⁸ A ngava nga a ngava muholi.

A ngaru go ta tora vona a ngava nga, lakea e rei a viri i luhoi torea a Vure ge leho tora ni ramai a naro kamumu. A maka naro nga ri kamumu hateka, ri tuhori e huriki. ⁹ *Naha ni dili na rabu ni vahehe manga manga. Naha ni ramai e huriki na tahuna ri bibi rike a rane huriki e tubune ria. Naha ni vahehe vona a vinara ne Moses. A maka nivahehe maea, a ngava tavula, i uka lehona. ¹⁰ *E rei a viri i rata hateka a ngava i vakalipida e huriki a tara na Vure, o tahatea. Ia i uka ma ge pulo a vilona, o tahate tabua. I tabana i uka ma ge pulo a vilona, o mata taroa, o ngalahere vona. ¹¹ I muholi hateka, e huriki a bakovi maea ri naro marogo, ri hale. A naro hale ne ria bara i pelekado mule ria.

E Titus Ge Valai Ge Matai e Paulus

¹² *Ga rudua e Artemas o e Tikikus, ge lakene. Na tahuna ge bele iene, o toni a bulumu ni valai,

* **3:5:** 2Tim 1:9; Hib 10:22 * **3:6:** Apo 2:17-18 * **3:9:** 2Tim 2:14,16 * **3:10:** Mat 18:15-17 * **3:12:** Epe 6:21-22; Kol 4:7-8

o matai iau na tanga dagi e Nikopolis. Bara made vonga na tahuna na malangia.

¹³⁻¹⁴ *Mu matakari kamumu e Apolos turana e Senas, ra mari na vinara. Mu tuhori rua na maki ranga ru ngaru na tahuna ru gu vano. A ngaru e huriki e turane hita ri gi tovo ni rata vakaroro a rabu kamumu. I uka ma ri gi made tavula. Ri gi kori e huriki ri bala a maki.

¹⁵ E huriki ri made turagu ri talo rike a haro kamumu ne vomu. O habi a haro kamumu ne huriki ri luhoi e Kristo, ri ngaru mia.

A Vure ge rata kamumu mua lobo.

* **3:13-14:** Apo 18:24; 1Ko 3:5-6; Epe 4:28

**A Nitana Vure
Genesis, Exodus, Leviticus, Numbers, Deuteronomy,
Joshua, Ruth, Jonah, and the New Testament in the
Bola language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Bola long
Niugini**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bola

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

2dc89ad6-982c-53cd-bd40-a3ed17eb8fc7